

© Bożena Sowa, Antoni Olak, 2016
Wyższa Szkoła Prawa i Administracji w Przemysłu
Wyższa Szkoła Biznesu i Przedsiębiorczości w Ostrowcu Św.

WYNIK FINANSOWY JAKO PODSTAWOWA KATEGORIA W TOKU ZARZĄDZANIA FINANSAMI PRZEDSIĘBIORSTWA (WYBRANE ASPEKTY)

Wynik finansowy jako podstawowa kategoria w toku zarządzania finansami przedsiębiorstwa

Zarządzanie przedsiębiorstwem w warunkach wysokiej konkurencji staje się coraz bardziej trudniejsze. Globalizacja gospodarki stawia przed podmiotami gospodarczymi coraz nowe wyzwania i powoduje, że zmiany zachodzące w jego otoczeniu są coraz szybsze i dotyczą nowych obszarów jego działalności. Coraz częściej przedsiębiorstwo musi konkurować nie tylko z podmiotami krajowymi, ale również zagranicznymi. Jednym z kluczowych czynników decydujących o dalszym funkcjonowaniu podmiotu gospodarczego na rynku jest wynik finansowy.

Wynik finansowy stanowi dobrą miarę do oceny kondycji ekonomicznej przedsiębiorstwa, ale również jest wykorzystywany do prognozowania przyszłych przepływów pieniężnych (płynność finansowa).

Celem niniejszej publikacji jest analiza podstawowych aspektów pozwalających na wskazanie roli jaką pełni wynik finansowy podmiotu gospodarczego w toku zarządzania finansami firmy.

Słowa kluczowe: finanse, zarządzanie finansami, wynik finansowy, zysk, przedsiębiorstwo.

1. WSTĘP

Zarządzanie przedsiębiorstwem w warunkach wysokiej konkurencji staje się coraz bardziej trudniejsze. Globalizacja gospodarki stawia przed podmiotami gospodarczymi coraz nowe wyzwania i powoduje, że zmiany zachodzące w jego otoczeniu są coraz szybsze i dotyczą nowych obszarów jego działalności. Coraz częściej przedsiębiorstwo musi konkurować nie tylko z podmiotami krajowymi, ale również zagranicznymi. Jednym z kluczowych czynników decydujących o dalszym funkcjonowaniu podmiotu gospodarczego na rynku jest wynik finansowy.

Wynik finansowy może być zdefiniowany jako porównanie dwóch strumieni zasobów wyrażonych w jednostkach pieniężnych:

a) wpływających do firmy, które zużywają się w trakcie prowadzonej działalności gospodarczej (koszty),

b) wypływających z przedsiębiorstwa, zazwyczaj w formie sprzedawanych wyrobów gotowych (charakter materialny) oraz świadczonych usług (charakter niematerialny)

w zamian za które firma otrzymuje aktywa pieniężne lub wierzytelności (przychody) w danym okresie sprawozdawczym.

Wynik finansowy może on być wielkością dodatnią (zysk - odzwierciedlenie skali przyrostu wartości kapitału) lub ujemną (strata). Wynik finansowy stanowi dobrą miarę do oceny kondycji ekonomicznej przedsiębiorstwa, ale również jest wykorzystywany do prognozowania przyszłych przepływów pieniężnych (płynność finansowa).

Celem niniejszej publikacji jest analiza podstawowych aspektów pozwalających na wskazanie roli jaką pełni wynik finansowy podmiotu gospodarczego w toku zarządzania finansami firmy.

2. WYNIK FINANSOWY W ŚWIETLE ZASAD RACHUNKOWOŚCI

Wynik finansowy stanowi jedną z najistotniejszych kategorii ekonomicznych w trakcie

prowadzenia działalności gospodarczej.¹ Podmioty gospodarcze prowadząc działalność gospodarczą mają na celu osiągnięcie określonych (dodatnich) rezultatów. Mogą być one rozpatrywane w różnym kontekście, jednakże w długiej perspektywie czasu zawsze celem jest osiągnięcie i maksymalizacja zysku.²

Mając na względzie zrozumienie istoty wyniku finansowego należy zapoznać się z kategorią przychodów i kosztów, które definiuje ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości (zwana dalej ustawą o rachunkowości).³ Natomiast z punktu widzenia zasad rachunkowości, wynik finansowy stanowi różnicę między osiągniętymi przychodami, a poniesionymi kosztami, co przedstawia się następująco:⁴

Przychody - koszty = wynik finansowy

Powstała różnica może przybierać postać dwojaką:

a) dodatnią, co oznacza, że jednostka osiągnęła zysk i będzie miał miejsce przyrost aktywów netto (kapitału własnego);

b) ujemną, co oznacza, że jednostka poniosła stratę - stanowi to odzwierciedlenie zmniejszenia aktywów netto.

Istnieje też sytuacja, kiedy wynik jest równy zero co oznacza, że przychody są równe poniesionym kosztom.⁵

¹ Szerzej: A. Olak, Jamnicka L., *Bezpieczeństwo rozwoju przedsiębiorstw a zagrożenia w procesie leasingu*, [w:] A. Limański, *Konkurencyjność podmiotów gospodarczych w warunkach niepewności*. WSMiJO w Katowicach, Katowice 2011.

² Szerzej: B. Ślusarczyk, A. Nowakowska-Hapel, *Uwarunkowania rozwoju biznesu w krajach tworzących partnerstwo (zarys problemu)* [w:] Messenger of the International Nobel Economic No 1(5)2012 To 1, Dniepropietrowsk 2012, s. 472-490.

³ Dz. U. z 2013 r., poz. 330 z późn. zm.

⁴ K. Czubakowska, *Rachunkowość według prawa bilansowego*, C.H. Beck, Warszawa 2009, s.366.

⁵ *Rachunkowość finansowa*, pod red. W. Gabrusewicz i Z. Kołaczka, SKwP, Poznań 2008, s. 407.

**WYNIK FINANSOWY JAKO PODSTAWOWA KATEGORIA W TOKU ZARZĄDZANIA
FINANSAMI PRZEDSIĘBIORSTWA (WYBRANE ASPEKTY)**

Należy w tym miejscu podkreślić, że zapisy Międzynarodowych Standardach Rachunkowości ustawy o rachunkowości wzorowane są na (MSSF). Dyrektywach Unii Europejskiej oraz

Tabela 1. Etapy ustalania wyniku finansowego

Zysk (strata) brutto ze sprzedaży (tylko w wariacie kalkulacyjnym)	Przychody netto ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów i zrównane z nimi - koszty sprzedanych produktów, towarów i materiałów
Zysk (strata) ze sprzedaży	Zysk (strata) brutto ze sprzedaży - koszty sprzedaży - koszty ogólnego zarządu
Zysk (strata) z działalności operacyjnej	Zysk (strata) ze sprzedaży + pozostałe przychody operacyjne - pozostałe koszty operacyjne
Zyska (strata) z działalności gospodarczej	Zysk (strata) z działalności operacyjnej + przychody finansowe - koszty finansowe
Zysk (strata) brutto	Zysk (strata) z działalności gospodarczej + zyski nadzwyczajne - straty nadzwyczajne
Zysk (strata) netto	Zysk (strata) brutto - obowiązkowe obciążenie wyniku finansowego

Źródło: opracowanie własne na podstawie: J. Kitowski, *Rachunkowość i finanse*, WSAiZ w Przemyślu, Przemyśl 2001, s. 47-53.

Wynik działalności gospodarczej może przebierać postać rzeczową i finansową. Pod pojęciem wyników w postaci rzeczowej należy rozumieć wytworzone produkty wyrażone w kosztach zakupu tychże produktów. Sprzedaż produktów i towarów handlowych umożliwia realizację wartości dodatniej. Wielkość wartości rzeczowych ma wpływ na wynik finansowy, który natomiast decyduje o możliwościach rozwojowych podmiotu gospodarczego.⁶

Ustalając wielkość wyniku finansowego wyróżniamy następujące zasady:⁷

- a) memoriałową (realizacji, współmierności),
- b) współmierności,
- c) ostrożności,
- d) ciągłości,
- e) istotności (indywidualnej wyceny, zakazu kompensat),
- f) wyższości treści nad formą,
- g) kontynuacji działalności.

Zasada memoriałowa oznacza ustalenie wyniku finansowego z punkt widzenia rzeczywistości i odnosi się do przychodów oraz kosztów. Oznacza ona przyporządkowanie, do danego okresu sprawozdawczego, osiągniętych przychodów i poniesionych kosztów związanych z tymi przychodami niezależnie od terminu ich zapłaty.⁸

Zgodnie z *zasadą współmierności*, w księgach rachunkowych i wyniku finansowym należy ująć wszystkie osiągnięte przez jednostkę przychody oraz wszystkie poniesione koszty związane z ich

uzyskaniem, a więc koszty współmierne z osiągniętymi przychodami.

Zasada ostrożności ma znaczenie z punktu widzenia rzeczywistości ustalenia wyniku finansowego i stosując tę zasadę chodzi o to, aby wynik finansowy nie został zawyżony, dlatego przychody mogą być zaliczane dopiero wtedy, kiedy nastąpiła sprzedaż, a nie dopiero po osiągnięciu zapłaty. Natomiast koszty powinny być zaliczone po ich „uprawdopodobnieniu”.⁹

W związku z powyższym, w wyniku finansowym należy - w tym celu - uwzględnić (bez względu na jego wysokość):¹⁰

- 1) zmniejszenie wartości użytkowej lub handlowej składników aktywów, w tym również dokonywane w postaci odpisów amortyzacyjnych (umorzeniowych),
- 2) wyłącznie niewątpliwe pozostałe przychody operacyjne i zyski nadzwyczajne,
- 3) wszystkie poniesione pozostałe koszty operacyjne i straty nadzwyczajne,
- 4) rezerwy na znane jednostce ryzyko, grożące straty oraz skutki innych zdarzeń.

Powyższe zdarzenia należy uwzględnić także wtedy, gdy zostaną ujawnione między dniem bilansowym a dniem, w którym rzeczywiście następuje zamknięcie ksiąg rachunkowych.¹¹ Artykuł 35b ustawy o rachunkowości zaleca również ujmować na dzień bilansowy należności zgodnie z *zasadą ostrożności*. Łączy się to z dokonywaniem odpisów aktualizujących wartość należności, uwzględniając stopień prawdopodobieństwa ich zapłaty.

Zasada ciągłości oznacza stosowanie takich samych zasad w sposób ciągły w kolejnych latach obrotowych. Stosowana jest ona również w celu

⁶ B. Micherda, *Podstawy rachunkowości, aspekty teoretyczne i praktyczne*, PWN, Warszawa 2005, s. 199.

⁷ *Rachunkowość – zamknięcie roku 2011*, Rachunkowość Sp. z o.o., Warszawa 2012, s. 21 oraz Z. Fedak, *Zasady wyceny aktywów i pasywów bilansu oraz ustalanie wyniku finansowego*, Zeszyt Specjalny, Zamknięcie roku 1999.

⁸ Art. 6 ust 1 ustawy o rachunkowości.

⁹ E. Nowak, *Rachunek wyników*, Difin, Warszawa 2005, s. 25.

¹⁰ Art. 7 ustawy o rachunkowości.

¹¹ Art. 7 ustawy o rachunkowości.

zapewnienia porównywalności wyników oraz wymusza konieczną zgodność danych wykazywanych w bilansie zamknięcia z danymi bilansu otwarcia następnego roku obrotowego.¹²

Zasada istotności pozwala na uzyskanie informacji zawartych w sprawozdaniu finansowym oraz daje możliwość oceny przebiegu i rezultatów działalności.¹³ Zgodnie z tą zasadą każdą istotną pozycję należy ujmować w sprawozdaniu oddzielnie po to, aby zostały wykazane wszystkie informacje mające istotne znaczenie dla oceny sytuacji jednostki gospodarczej. Jeżeli natomiast chodzi o pozycje nieistotne, to można je łączyć z innymi pozycjami o podobnym charakterze. Uznanie danej informacji za istotną lub nieistotną zależy od kwoty oraz od pozycji ocenianych w danych okolicznościach jej poniesienia.¹⁴

Z zasadą istotności nierozdzielnie związana jest zasada indywidualnej wyceny. Polega ona na tym, że wartość poszczególnych składników ustala się oddzielnie. Natomiast zasada zakazu kompensat oznacza, że w księgach rachunkowych wartość poszczególnych składników należy ustalić oddzielnie i nie można kompensować ze sobą różnych wartości, co do rodzaju przychodów i kosztów oraz zysków i strat nadzwyczajnych. Kompensowanie jest możliwe pod warunkiem, że nie spowoduje negatywnych skutków dla oceny sytuacji majątkowej przedsiębiorstwa.¹⁵

Przy stosowaniu zasady wyższości treści nad formą w sprawozdaniu finansowym ujmuje się tylko te operacje gospodarcze, które są zgodne z treścią i rzeczywistością ekonomiczną, co może doprowadzić do sytuacji, że forma prawna może być przyjęta jako drugoplanowa.¹⁶

Zasada kontynuacji działalności, według tej zasady przyjmuje się założenie, że jednostka będzie w najbliższej przyszłości prowadziła działalność gospodarczą; nie zamierza jej zaprzestać ani nie jest zmuszona do likwidacji, bądź też do istotnego ograniczenia jej działalności. Oceny tej dokonują kierownicy spółki w momencie przystępowania do sporządzania sprawozdania finansowego. Zasada ta jest ważna z tego powodu, iż w sytuacji, gdyby spółka planowała zakończenie działalności, cały jej majątek należy wycenić według cen rynkowych możliwych do uzyskania, a nie tak jak odbywa się to w przypadku kontynuacji działalności.

Stosując odpowiednie zasady rachunkowości, przyjmuje się, że przedsiębiorstwo kontynuować

będzie w przyszłości działalność w niemniejszym zakresie bez postawienia go w stan likwidacji lub upadłości chyba, że będzie to sprzeczne ze stanem faktycznym lub prawnym. Zgodnie z zasadą kontynuacji działalności uważa się, że przedsiębiorstwo nie ma zamiaru ani konieczności zaprzestania lub zmniejszenia zakresu działania.

Należy również wspomnieć o zasadzie kasowej, która ma zastosowanie tylko w prawie podatkowym i która polega na uznaniu przychodów i kosztów tylko w momencie faktycznego otrzymania przychodu lub poniesienia kosztu.¹⁷

Przestrzeganie powyższych zasad zapewnia przedstawienie prawdziwego i rzetelnego obrazu, sytuacji finansowej i majątkowej jednostki gospodarczej, oraz prowadzi

do ukazania realnego, ekonomicznego obrazu przedsiębiorstwa poprzez zobrazowanie faktów gospodarczych wiążących się z ponoszeniem kosztów i osiąganiem przychodów. Przy stosowaniu tych zasad powinna być zapewniona przez jednostkę zgodność danych z rzeczywistością i ich przedstawienie w księgach oraz w sprawozdaniu w sposób przejrzysty i rzetelny. Powinna też być zachowana zgodność zasad przyjętych przez jednostkę do prowadzenia ksiąg i sporządzenia sprawozdania finansowego z zasadami ustalonymi w ustawie o rachunkowości.

¹² M. Gmytrasiewicz, A. Karmańska, *Rachunkowość finansowa*, Difin, Warszawa 2006, s. 530.

¹³ M. Dobrucka, A. Berczyńska, *Wynik finansowy - ujęcie podatkowe i bilansowe a zmiany w rachunkowości od 2002*, ODDK, Gdańsk 2002, s. 18.

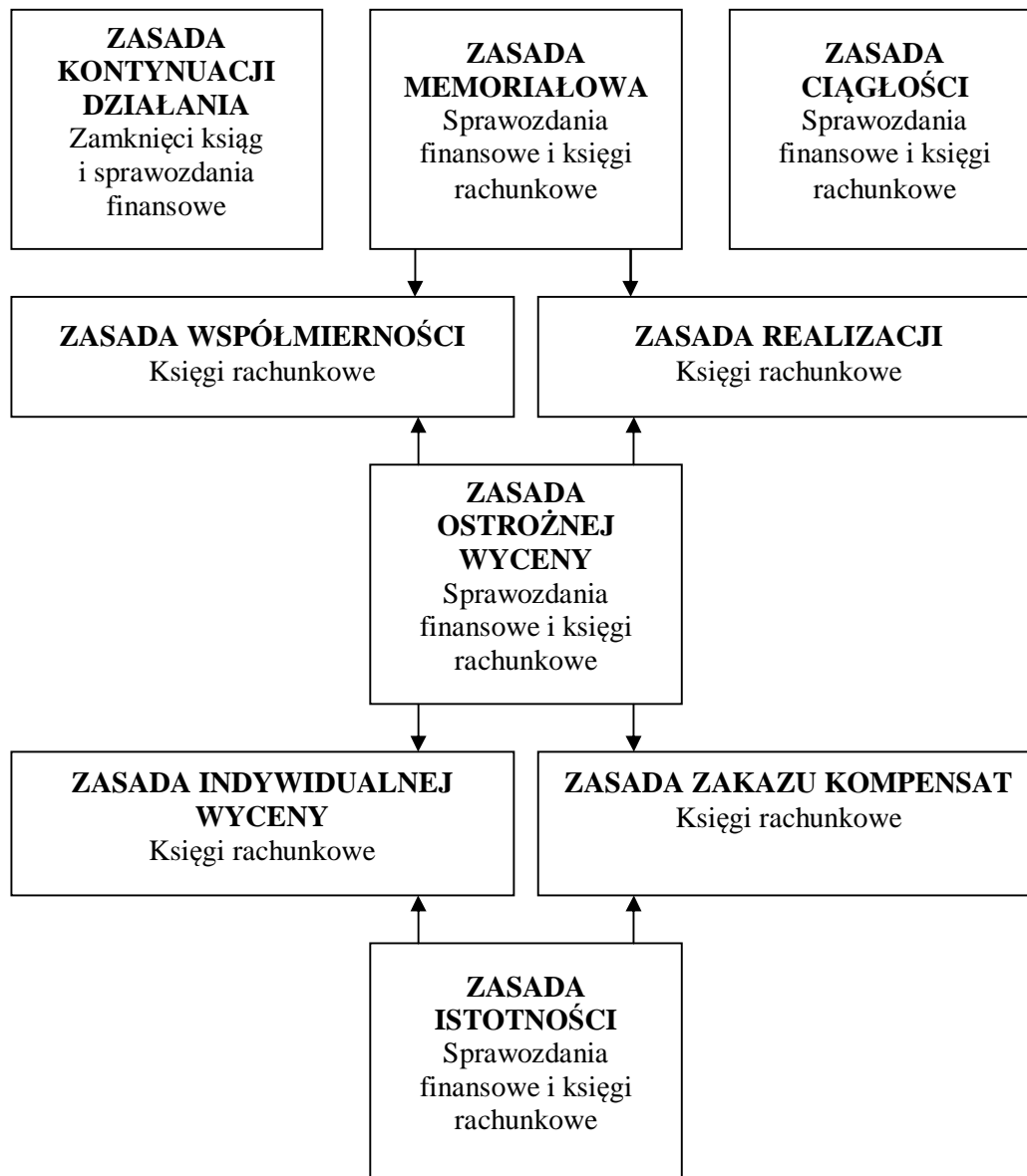
¹⁴ E. Nowak, *Analiza sprawozdań finansowych*, PWE, Warszawa 2008, s. 22.

¹⁵ *Rachunkowość – zamknięcie roku 2011*, Rachunkowość Sp. z o.o., Warszawa 2012, s. 25.

¹⁶ B. Micherda, *Współczesna analiza finansowa*, Kantor Wydawniczy Zakamycze, Kraków 2004, s. 114.

¹⁷ M. Dobrucka, A. Berczyńska, *Wynik finansowy - ujęcie podatkowe i bilansowe...*, op. cit. s. 18.

Rysunek 1. Zasady ustalania wyniku finansowego

Źródło: Opracowanie własne na podstawie D. Krzywdy, *Rachunkowość finansowa*, Fundacja Rozwoju Rachunkowości w Polsce, Warszawa 1999, s. 33.

Wynik finansowy jest uznawany jako ostateczny rezultat działalności gospodarczej.¹⁸ Jest on kształtowany pod wpływem dwóch podstawowych wielkości: osiągniętych przychodów i ponoszonych kosztów. Ogół tych czynników wpływających na

poziom wyniku finansowego osiąganego przez przedsiębiorstwo można podzielić na dwie grupy:¹⁹

- czynniki wewnętrzne,
- czynniki zewnętrzne.

Jako czynniki wewnętrzne uważa się te, które są zależny od przedsiębiorstwa czyli których źródłem jest samo przedsiębiorstwo. Można do nich zaliczyć:²⁰

- zasoby przedsiębiorstwa,

¹⁸ Szerzej: P. Dziekański, *Rola kredytu w zasilaniu działalności rozwojowej małych i średnich przedsiębiorstw* [w:] *Rola sektora bankowego w rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce*, G. Michalczyk, J. Michałków, J. Sikorski (red. nauk). Wyd. Uniwersytet w Białymstoku, Białystok 2006, s. 48-56.

¹⁹ M. Sierpińska, T. Jachna, *Ocena przedsiębiorstwa według standardów światowych*, PWN, Warszawa 2002, s. 118.

²⁰ K. Czubakowska, W. Gabrusewicz, E. Nowak, *Przychody, koszty, wynik finansowy przedsiębiorstwa*, PWE, Warszawa 2009, s. 188.

- b) plany działalności,
- c) sytuację finansową przedsiębiorstwa,
- d) doskonalenie organizacji i zarządzania,
- e) procesy innowacyjne technologii produkcji,
- f) działania marketingowe.

Natomiast czynnikami zewnętrznymi są czynniki niezależne od przedsiębiorstwa, ale których źródłem jest jego otoczenie i do których zaliczyć można:²¹

- a) konkurencję na rynku,
- b) zachowania konsumentów,
- c) warunki zaopatrzenia i zbytu,
- d) politykę gospodarczą państwa,
- e) lokalne uwarunkowania działalności,
- f) system finansowy.

Wszystkie powyższe składniki otoczenia przedsiębiorstwa wpływają na cele i możliwości jego działania, a także zwiększają lub zmniejszają szanse efektywnego i stabilnego funkcjonowania na rynku.²²

Wynik finansowy stanowi najbardziej ogólną miarę efektów prowadzonej działalności gospodarczej przedsiębiorstwa. Stanowi efekt różnych działań podejmowanych przez podmiot gospodarczy. Działania te, z jednej strony wpływają na poziom osiągniętych przychodów, a z drugiej powodują ponoszenie kosztów.²³

Wynik finansowy prezentuje wielkości, poniesionych w danym okresie sprawozdawczym, kosztów i strat oraz osiągniętych przychodów, a więc jest odzwierciedleniem dokonań przedsiębiorstwa za badany okres.²⁴

Istota rachunku zysków i strat polega na przeciwstawieniu przychodom osiągniętym z różnych rodzajów działalności kosztów poniesionych dla osiągnięcia tych przychodów.²⁵ Ustalony w ten sposób wynik podlega korekcie (czyli zwiększa się lub zmniejsza) o zyski nadzwyczajne, bądź straty nadzwyczajne. W rezultacie tych operacji otrzymuje się wynik finansowy (zysk lub stratę netto).²⁶

²¹ A. Szydełko, *Sprawozdawczy rachunek kosztów. Aspekty księgowo i zarządcze*, SKwP, Oddział Podkarpacki w Rzeszowie, Rzeszów 2010, s. 21.

²² Szerzej: R. Pukała, *Zarządzanie ryzykiem przedsiębiorstwa w warunkach recesji* [w:] K. Kaszuba (red.) *Podkarpackie przedsiębiorstwa po przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej*, MIG, Rzeszów, 2010, s. 235 – 242.

²³ K. Czubakowska, W. Gabrusewicz, E. Nowak, *Przychody, koszty, wynik finansowy przedsiębiorstwa...* op. cit., s. 189-194.

²⁴ *Analiza ekonomiczna w przedsiębiorstwie*, praca zbior. pod red. M. Jerzemowskiej, Wyd. II zmienione, PWE, Warszawa 2006, s. 82.

²⁵ W. Biczysko, *Zarządzanie finansami w przedsiębiorstwie turystycznym*, Wyd. Naukowe PWN, Warszawa 2011, s. 71.

²⁶ E. Nowak, *Rachunkowość kurs podstawowy*, PWE, Warszawa 2008, s. 211-212.

3. OBOWIĄZKOWE OBCIĄŻENIA WYNIKU FINANSOWEGO

Na wynik finansowy, który jest końcowym rezultatem działalności gospodarczej, oprócz osiągniętych przychodów i poniesionych kosztów, mają wpływ także obowiązkowe obciążenia wyniku finansowego. Na obciążenia te wpływają:²⁷

- a) podatek dochodowy,
- b) inne obowiązkowe obciążenia wyniku finansowego.

Jako inne obowiązkowe obciążenia wyniku finansowego uważa się:²⁸

- a) wpłaty z zysku w przedsiębiorstwach państwowych,
- b) wpłaty z zysku w jednoosobowych spółkach Skarbu Państwa.

Wynik finansowy jest stosowany najczęściej jako absolutna miara rentowności przedsiębiorstwa.²⁹

4.1. PODATEK DOCHODOWY

Określenie wyniku finansowego oraz dochodu odbywa się według takiego samego schematu ogólnego, gdzie od przychodów odejmuje się koszty. Jednak wynik finansowy i dochód podatkowy to dwie odrębne kategorie rachunkowe. Rachunek dochodu podatkowego prowadzi się niezależnie od rachunku wyników. Ostatecznie, rachunek podatkowy wpływa na ustalany w rachunku wyników wynik finansowy netto, ponieważ odliczany na podstawie dochodu podatek zmniejsza wynik finansowy jednostki.³⁰ Z ekonomicznego punktu widzenia wiąże się to z faktem, że podatek jest obliczany od dochodu, ale realnie finansowany z wyniku finansowego.

Celem rachunkowości jest jasne i rzetelne odzwierciedlenie sytuacji finansowej podmiotu, dlatego też pojawia się problem konieczności i sposobu wykazywania różnic pomiędzy podejściem księgowym do wyniku finansowego podmiotu, a podejściem podatkowym.³¹

Wynik finansowy i dochód podatkowy mimo, że podlegają odrębnym zasadom oraz regulacjom prawnym, nie są niezależnymi kategoriami finansowymi. Po pierwsze, zysk brutto ustalony w rachunku wyników to punkt wyjścia do obliczania dochodu podatkowego, po drugie - podatek

²⁷ A. Kuczyńska – Cesarz, *Podstawy rachunkowości*, Difin, Warszawa 2005, s. 91.

²⁸ E. Nowak, *Analiza sprawozdań finansowych...* op. cit., s. 126.

²⁹ C. Skowronek, *Analiza ekonomiczno – finansowa przedsiębiorstwa. Zbiór przykładów i zadań*, Wyd. UMCS, Lublin 2004, s. 204.

³⁰ Szerzej: B. Sowa, *Zarządzanie podatkami w sektorze MMSP - wybrane aspekty* [w:] *Zarządzanie wobec współczesnych wyzwań społeczno-ekonomicznych*, praca zbior. pod red. J. Wiażewicz, Politechnika Rzeszowska, Rzeszów 2013, s. 192- 196.

³¹ Biuletyn dla Służb Ekonomiczno Finansowych z 2011 r., Nr 9.

dochodowy wpływa na wysokość wyniku finansowego netto. Dlatego też można stwierdzić, że podatek dochodowy ustalony od dochodu do opodatkowania jest faktycznie finansowany z wyniku finansowego.

Podatek dochodowy opłacany jest przez wszystkie jednostki gospodarcze z wyjątkiem spółek, które nie mają osobowości prawnej.³² Przedmiotem opodatkowania jest dochód.³³ Jest on ustalany jako nadwyżka przychodów uzyskanych w roku podatkowym nad kosztami uzyskania tychże przychodów. Jednak nie wszystkie osiągnięte przychody uważane są jako przychód podatkowy oraz nie wszystkie poniesione koszty w roku obrotowym nie stanowią kosztów uzyskania przychodów.³⁴ Dlatego dochód podlegający opodatkowaniu podatkiem dochodowym nie jest równy zyskowi brutto.

Aby można było określić dochód stanowiący podstawę do opodatkowania należy zysk brutto, który ustalany jest według zasad określających ustawę o rachunkowości skorygować o koszty niestanowiące uzyskania przychodów i o przychody podatkowe niezaliczone do księgowych.³⁵ W wyniku tych korekt powstaje wielkość dochodu, która stanowi podstawę opodatkowania podatkiem dochodowym. Dochód podlegający opodatkowaniu podatkiem dochodowym różni się od wyniku finansowego brutto, a spowodowane to jest różnicami pomiędzy przychodami księgowymi, a podatkowymi oraz kosztami księgowymi i podatkowymi.

Biorąc pod uwagę wpływ różnic wyróżnia się:³⁶

- a) dodatnie różnice,
- b) ujemne różnice.

Dodatnie różnice występują wtedy, kiedy wykazany w danym roku podatkowym dochód jest niższy od wyniku finansowego brutto i mogą one dotyczyć różnic zarówno w zakresie przychodów jak i kosztów. W związku z tym różnice dodatnie odzwierciedlają następujące sytuację:³⁷

a) kiedy w danym okresie przychody podatkowe są mniejsze od przychodów księgowych,

b) kiedy koszty uzyskania przychodów są większe od kosztów wykazanych w rachunku wyników.

Typowym przykładem różnic dodatnich po stronie przychodów są przychody zwolnione z podatku dochodowego, do których zalicza się:³⁸

a) dochody związane ze sprzedażą całości lub części nieruchomości, które wchodzi w skład gospodarstwa rolnego,

b) dochody osiągane przez podatników poza terytorium Rzeczypospolitej Polskiej,

c) dochody kościelnych osób prawnych,

d) dochody przedsiębiorstw zatrudniających osoby niepełnosprawne.

Różnice dodatnie po stronie kosztów występują wtedy, kiedy odpisy amortyzacji podatkowej są większe od amortyzacji księgowej. Różnice ujemne powodują, że występujący w danym okresie dochód jest wyższy od wyniku brutto i w związku z tym występują dwa rodzaje różnic ujemnych:³⁹

a) różnice ujemne po stronie przychodów występują wtedy, kiedy przychody podatkowe są większe od przychodów wykazanych w rachunku wyników,

b) różnice ujemne po stronie kosztów występują wtedy, kiedy koszty wykazane w rachunku podatkowym są mniejsze od kosztów wykazanych w rachunku wyników.

Rozliczenie podatku następuje po zakończeniu roku podatkowego. Podatnicy składają wtedy urzędowi skarbowym zeznanie, według ustalonego wzoru o wysokości osiągniętego dochodu (straty) do końca trzeciego miesiąca roku następnego i w tym terminie wpłacić podatek należny albo różnicę pomiędzy podatkiem należnym a sumą wpłaconych zaliczek

Podatnicy obowiązani do sporządzenia sprawozdania finansowego przekazują do urzędu skarbowego sprawozdanie wraz z opinią i raportem podmiotu uprawnionego do badania sprawozdań finansowych, w terminie 10 dni od daty zatwierdzenia rocznego sprawozdania finansowego, a spółki - także odpis uchwały zgromadzenia zatwierdzającej sprawozdanie finansowe.⁴⁰

4.2. INNE OBOWIĄZKOWE OBCIĄŻENIA WYNIKU FINANSOWEGO

Wygospodarowany przez przedsiębiorstwa zysk brutto podlega podziałowi na tę część, którą należy odprowadzić do budżetu państwa w formie różnych podatków oraz część pozostającą w jednostkach do rozdysonowania zgodnie z decyzjami odpowiednich organów.

³² Podatek dochodowy - w przypadku osób prawnych objętych tym podatkiem- ustalany jest zgodnie z ustawą z dnia 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych (Dz.U. z 2014 r., poz. 851) natomiast w przypadku osób fizycznych- na zasadach określonych w ustawie z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (Dz. U. z 2012 r., poz. 361 z późn.).

³³ T. Kiziukiewicz, *Zarządca aspekty rachunkowości*, PWE Warszawa 2003, s.84

³⁴ Szerzej: B. Sowa, *Przychody podatkowe osiągnane przez osoby fizyczne z tytułu prowadzonej działalności gospodarczej – analiza wybranych aspektów*, Zeszyty Naukowe Politechniki Rzeszowskiej, seria: Zarządzanie i Marketing z 2012 r., Nr 285, Z. 19 (3/2012); s. 96-99.

³⁵ M. Dobrucka, A. Berczyńska, *Wynik finansowy - ujęcie podatkowe i bilansowe...*, op. cit., s.103.

³⁶ J. Matuszewicz, P. Matuszewicz, *Rachunkowość od podstaw*, FINANS – SERVIS, Warszawa 2009, s. 336.

³⁷ K. Czubakowska, W. Gabrusewicz, E. Nowak, *Przychody, koszty, wynik finansowy przedsiębiorstwa...* op. cit., s. 210.

³⁸ Art. 17 ust. 1 pkt 7 ustawy o rachunkowości.

³⁹ E. Nowak, *Rachunek wyników*, Difin, Warszawa 2005, s. 241.

⁴⁰ Art. 27 ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych.

Do obowiązkowych obciążeń wyniku finansowego w przedsiębiorstwach państwowych i jednoosobowych spółkach Skarbu Państwa należą zobowiązania z tytułu wpłat zysku. Podstawą ich naliczenia jest zysk po opodatkowaniu podatkiem dochodowym co oznacza, że zobowiązania z tytułu wpłat nie podlegają w tych jednostkach, które poniosły w danym roku stratę. Wpłaty z zysku ustala się według stawki 15 % od zysku po opodatkowaniu podatkiem dochodowym.⁴¹ W konsekwencji zmniejszają one wynik finansowy pozostające w jednostce do podziału.

Jednostki gospodarcze dokonują zaliczkowych wpłat zysku netto, a ostateczne rozliczenie następuje po zatwierdzeniu sprawozdania finansowego. Obowiązek dokonywania wpłat z zysku wynika z art. 2 pkt 2 ustawy z dnia 1 grudnia 1995 r. o wpłatach zysku przez jednoosobowe Spółki Skarbu Państwa⁴² oraz ustawy z dnia 27 grudnia 1989 r. o gospodarce finansowej przedsiębiorstw finansowych.⁴³

Końcowym rezultatem działalności jednostki gospodarczej jest wynik finansowy. Wynik ten wykazywany jest w sprawozdaniu finansowym, który dostarcza informacji o sytuacji majątkowej i finansowej danej jednostki gospodarczej. Jest on przedmiotem, istotnych dla jednostki gospodarczej, decyzji o jego rozdysponowaniu. Jest on najbardziej syntetycznym miernikiem charakteryzującym efektywność gospodarowania przedsiębiorstwa. Osiągnięcie dodatniego wyniku finansowego stanowi istotny warunek funkcjonowania jednostek gospodarczych w warunkach gospodarki rynkowej, natomiast przedsiębiorstwa deficytowe nie są w stanie w dłuższym okresie utrzymać się na rynku, a stopniowe pogorszenie ich sytuacji ekonomicznej może prowadzić do ogłoszenia upadłości.

Wynik finansowy jest ustalany w rachunkowości za okres sprawozdawczy, w szczególności za miesiąc lub rok obrotowy. Przychody i koszty są zatem wiązane z danym okresem sprawozdawczym i dlatego w księgach rachunkowych i w sprawozdaniach finansowym ustala się przychody osiągnięte w danym okresie - odrzuca przychody przyszłych okresów i odpowiadające im koszty uzyskania przychodów za ten okres, a tym samym eliminując koszty przyszłych okresów oraz zwiększenie stanu zapasów produktów. Następuje zarazem aktywowanie tych kosztów i przenoszenie ich na okresy następne. Z drugiej strony wlicza się w koszty pozycje wiążące się ze zużyciem, niestanowiące jeszcze zobowiązań, lub prawdopodobne koszty, których kwota bądź data powstania zobowiązania nie są pewne, związane z biernymi rozliczeniami międzyokresowymi kosztów oraz rezerwami na przyszłe zobowiązania.⁴⁴

⁴¹ I. Olchowicz, A. Tłaczała, *Sprawozdawczość finansowa...*, op. cit. s. 308.

⁴² Dz. U. Nr 154, poz. 782 z późn. zm.

⁴³ Dz. U. z 1992 r., Nr 6, poz. 27 z późn. zm.

⁴⁴ I. Olchowicz, *Rachunkowość podatkowa*, Difin, Warszawa 2006, s.116.

Efekty działalności przedsiębiorstwa charakteryzują 3 podstawowe elementy: przychody, koszty i wynik finansowy. Dla przedsiębiorstwa ważna jest analiza powyższych czynników, ponieważ stanowią podstawę podjęcia kluczowych decyzji ekonomicznych. Ocena tych czynników umożliwia dokonywanie wyboru optymalnych decyzji finansowych. Dzisiejsza gospodarka zmusza jednostki do wpływu na czynniki, a przez to działanie, osiąganie jak najlepszych wyników na poszczególnych szczeblach działalności przedsiębiorstwa.⁴⁵

5. ZNACZENIE WYNIKU FINANSOWEGO PRZEDSIĘBIORSTWA DLA OCENY KONDYCJI FINANSOWO-MAJĄTKOWEJ PODMIOTU GOSPODARCZEGO

We współczesnej gospodarce dla każdego istniejącego przedsiębiorstwa informacja o sytuacji finansowej jest jedną z nadrzędnych informacji zarządzających. Aby przetrwać, rozwijać się i osiągać sukces niezbędne jest właściwe zarządzanie finansami, a także odpowiednio szybka i trafna ocena sytuacji finansowej oraz zagrożeń prowadzących do upadłości przedsiębiorstwa.⁴⁶

Ponoszone przez jednostkę gospodarczą koszty oraz osiągnięte przychody są wielkościami, które decydują o końcowym rezultacie działalności gospodarczej. Rezultatem tej działalności jest wynik finansowy, który jest bodźcem motywującym do podnoszenia efektywności prowadzonej działalności. Właściciele przedsiębiorstw, którzy wnoszą kapitał własny oczekują dodatnich wyników. Wielkość wygoszparowanego zysku ma ważne znaczenie dla osób zarządzających przedsiębiorstwem, właściciele jak również i innych odbiorców. Jednak sama kwota zysku jest informacją niewystarczającą, ponieważ nie informuje ona, jaki rodzaj działalności przyczynił się do osiągnięcia zysku oraz jakie czynniki przyczyniły się do osiągnięcia tego rezultatu.⁴⁷

Wynik finansowy świadczy o kondycji finansowej przedsiębiorstwa może być dodatni bądź ujemny. Dodatni wynik finansowy nazywany jest zyskiem i stanowi on podstawę funkcjonowania jednostki gospodarczej w warunkach gospodarki rynkowej. Przedsiębiorstwo deficytowe natomiast ma wynik finansowy ujemny, nazywany stratą i nie jest ono w stanie dłużej utrzymać się na rynku, a stopniowe pogorszenie się sytuacji może doprowadzić do likwidacji bądź do ogłoszenia

⁴⁵ Szerzej: P. Dziekański, *Efektywność organizacji w warunkach nowej ekonomii* [w:] R.M. Czarny, K. Spryszak, *Państwo i prawo wobec współczesnych wyzwań; Problemy administracji, zarządzania i ekonomii*, Wyd. Adam Marszałek, Toruń 2012, s. 446-464.

⁴⁶ Szerzej: B. Sowa, *Koszty jako elementy kształtujące wynik finansowy przedsiębiorstwa*, Zeszyty Naukowe Politechniki Rzeszowskiej, seria: Zarządzanie i Marketing Nr 285 z 2012, Z. 19 (2/2012), s. 129-131.

⁴⁷ W. Gabrusewicz, *Podstawy analizy finansowej*, PWE, Warszawa 2005, s. 204.

upadłości. W normalnych warunkach gospodarki rynkowej zainteresowanie przedsiębiorstwa koncentruje się głównie na zysku netto czyli zysku, który jest elementem nadwyżki finansowej. Nadwyżka ta stanowi źródło samofinansowania inwestycji rozwojowych przedsiębiorstwa.⁴⁸

Wynik finansowy przedsiębiorstwa w ujęciu bezwzględny mógłby być zarówno zyskiem jak i stratą może być wyrażony w różnych kategoriach ekonomicznych takich jak:⁴⁹

- a) zysk ze sprzedaży,
- b) zysk operacyjny,
- c) zysk z działalności gospodarczej,
- d) zysk brutto,
- e) zysk netto.

Przyjęcie określonej kategorii wyniku finansowego uzależnione jest od ceny i zakresu analizy. Jeżeli chcemy np. porównać wyłącznie efektywność ekonomiczną działalności operacyjnej przedsiębiorstwa i uniezależnić ocenę od struktury finansowej to właściwe będzie posłużenie się kategorią zysku operacyjnego, a jeżeli chcemy uwzględnić całość elementów określających sytuację ekonomiczno - finansową to wówczas celowe będzie posłużenie się kategorią zysku netto.⁵⁰

Osiągany przez przedsiębiorstwo zysk jest źródłem dochodów dla właścicieli oraz pracowników jednostki gospodarczej, ponieważ z zysku wypłacane są dywidendy od akcji i udziałów jako wynagrodzenie dla właścicieli za zainwestowany przez nich kapitał oraz premie dla pracowników. Zrealizowany zysk przez jednostkę gospodarczą przyczynia się również do zasilenie budżetu państwa w formie podatku dochodowego od osób prawnych i od osób fizycznych.

6. ZAKOŃCZENIE

Podstawę dobrego zarządzania finansami każdego przedsiębiorstwa stanowi rzetelnie prowadzona dokumentacja księgowa pozwalająca - na bieżąco - dostarczać informacji dotyczącej m. in. sytuacji finansowej firmy oraz jej finansowego otoczenia.

W procesie zarządzania przedsiębiorstwem finanse odgrywają zasadniczą rolę. Nie można bowiem podejmować decyzji nie oceniając ich przez pryzmat ich wpływu na wynik finansowy podmiotu gospodarczego oraz zachowanie płynności finansowej. Z punktu widzenia właścicieli firmy, wszelkie działania podejmowane w firmie mają na celu - w dłuższym okresie czasu - maksymalizować wartość przedsiębiorstwa, co znajduje swój wyraz w mierniku ekonomicznej wartości dodanej. Natomiast w krótkim okresie funkcjonowania podmiotu gospodarczego podstawowym celem zarządzania

finansami jest utrzymanie jego płynności finansowej.

Utrzymanie płynności finansowej stanowi główny problem dla kadry zarządzającej, jej utrata jest bowiem początkiem drogi do bankructwa, gdyż przedsiębiorstwo niemożące wywiązać się ze swoich zobowiązań traci zaufanie u swoich partnerów. Dlatego też analiza płynności finansowej przedsiębiorstwa stanowi istotne narzędzie w procesie zarządzania firmą.

Reasumując należy stwierdzić, że sytuacja finansowa firmy zależy bezpośrednio od sprawności jej działania, czyli umiejętnego wykorzystania posiadanych zasobów majątkowych oraz kapitałowych, jak również generowania przychodów przy wykorzystaniu potencjału w postaci posiadanego majątku. Firmy chcąc skutecznie konkurować na rynku europejskim powinny umiejętnie zarządzać swoimi finansami poprzez wykorzystanie narzędzi do tego służących i w oparciu o nie ustalać swoje cele. Takie działanie może usprawnić czynności w zakresie realizowanych procesów, stymulować do ciągłego doskonalenia wykonywanych czynności, prowadząc w efekcie do poprawy zarządzania zasobami rzeczowymi i kapitałowymi.

⁴⁸ K. Czubakowska, W. Gabrusewicz, E. Nowak, *Przychody, koszty, wynik finansowy przedsiębiorstwa...* op. cit., s. 184.

⁴⁹ C. Skowronek, *Analiza ekonomiczno - finansowa*op. cit., s. 203.

⁵⁰ J. Ostaszewski, *Finanse*, Difin, Warszawa 2007, s.336.

Bibliografia

1. *Analiza ekonomiczna w przedsiębiorstwie*, praca zbior. pod red. M. Jerzemieskiej, wyd. II zmienione, PWE, Warszawa 2006.
2. Biczysko W., *Zarządzanie finansami w przedsiębiorstwie turystycznym*, Wyd. Naukowe PWN, Warszawa 2011.
3. Biuletyn dla Służb Ekonomiczno Finansowych z 2011 r., Nr 9.
4. Czubakowska K., Gabrusewicz W., Nowak E., *Przychody, koszty, wynik finansowy przedsiębiorstwa*, PWE, Warszawa 2009.
5. Czubakowska K., *Rachunkowość według prawa bilansowego*, C.H. Beck, Warszawa 2009.
6. Dobrucka M., Berczyńska A., *Wynik finansowy - ujęcie podatkowe i bilansowe a zmiany w rachunkowości od 2002*, ODDK, Gdańsk 2002.
7. Dziekański P., *Efektywność organizacji w warunkach nowej ekonomii* [w:] R.M. Czarny, K. Spryszak, *Państwo i prawo wobec współczesnych wyzwań; Problemy administracji, zarządzania i ekonomii*, Wyd. Adam Marszałek, Toruń 2012.
8. Dziekański P., *Rola kredytu w zasilaniu działalności rozwojowej małych i średnich przedsiębiorstw* [w:] *Rola sektora bankowego w rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce*, G. Michalczyk, J. Michałków, J. Sikorski (red. nauk). Wyd. Uniwersytet w Białymstoku, Białystok 2006.
9. Gabrusewicz W., *Podstawy analizy finansowej*, PWE, Warszawa 2005.
10. Gmytrasiewicz M., Karmańska A., *Rachunkowość finansowa*, Difin, Warszawa 2006.
11. Kitowski J., *Rachunkowość i finanse*, WSAiZ w Przemyśle, Przemyśl 2001.
12. Krzywdą D., *Rachunkowość finansowa*, Fundacja Rozwoju Rachunkowości w Polsce, Warszawa 1999.
13. Kiziukiewicz T., *Zarządcze aspekty rachunkowości*, PWE Warszawa 2003.
14. Kuczyńska – Cesarz A., *Podstawy rachunkowości*, Difin, Warszawa 2005.
15. Matuszewicz J., Matuszewicz P., *Rachunkowość od podstaw*, Finans – Servis, Warszawa 2009.
16. Micherda B., *Podstawy rachunkowości, aspekty teoretyczne i praktyczne*, PWN, Warszawa 2005.
17. Micherda B., *Współczesna analiza finansowa*, Kantor Wydawniczy Zakamycze, Kraków 2004.
18. Misiński W., *Grupy interesów a cele działalności gospodarczej przedsiębiorstwa* [w:] *Podstawy nauki o przedsiębiorstwie* pod red. J. Lichtarskiego, Wyd. AE im. O. Langego, Wrocław 1999.
19. Nowak E., *Analiza sprawozdań finansowych*, PWE, Warszawa 2008.
20. Nowak E., *Rachunkowość kurs podstawowy*, PWE, Warszawa 2008.
21. Nowak E., *Rachunek wyników*, Difin, Warszawa 2004.
22. Nowak E., *Rachunek wyników*, Difin, Warszawa 2005.
23. Olak A., Jamnicka L., *Bezpieczeństwo rozwoju przedsiębiorstwa a zagrożenia w procesie leasingu*, [w:] A. Limański, *Konkurencyjność podmiotów gospodarczych w warunkach niepewności*. WSMiJO w Katowicach, Katowice 2011.
24. Olak A., *Terytorialny marketing mix- produkt, cena, dystrybucja, promocja* [w:] A. Olak, P. Dziekański, S. Pytka, *Marketing Terytorialny – gmina i jej promocja*. Wyd. Multiprint, S.R.O, Kościce-Ostrowiec-Zagnańsk 2014.
25. Olchowicz I., *Rachunkowość podatkowa*, Difin, Warszawa 2006.
26. Olchowicz I., Tłaczała A., *Sprawozdawczość finansowa według krajowych i międzynarodowych standardów*, Difin, Warszawa 2008.
27. Ostaszewski J., *Finanse*, Difin, Warszawa 2007.
28. Pukała R., *Zarządzanie ryzykiem przedsiębiorstwa w warunkach recesji* [w:] K. Kaszuba (red.), *Podkarpackie przedsiębiorstwa po przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej*, MIG, Rzeszów 2010.
29. *Rachunkowość – zamknięcie roku 2011*, Rachunkowość Sp. z o.o., Warszawa 2012.
30. Sierpińska M., Jachna T., *Ocena przedsiębiorstwa według standardów światowych*, PWN, Warszawa 2002.
31. Skowronek C., *Analiza ekonomiczno – finansowa przedsiębiorstwa. Zbiór przykładów i zadań*, Wyd. UMCS, Lublin 2004.
32. Sowa B., *Koszty jako elementy kształtujące wynik finansowy przedsiębiorstwa*, Zeszyty Naukowe Politechniki Rzeszowskiej, seria: Zarządzanie i Marketing Nr 285 z 2012, Z. 19 (2/2012).
33. Sowa B., *Przychody podatkowe osiągnięte przez osoby fizyczne z tytułu prowadzonej działalności gospodarczej – analiza wybranych aspektów*, Zeszyty Naukowe Politechniki Rzeszowskiej, seria: Zarządzanie i Marketing z 2012 r., Nr 285, Z. 19 (3/2012).
34. Sowa B., *Zarządzanie podatkami w sektorze MMSP - wybrane aspekty* [w:] *Zarządzanie wobec współczesnych wyzwań społeczno-ekonomicznych*, praca zbior. pod red. J. Wiażewicz, Politechnika Rzeszowska, Rzeszów 2013.
35. Sudoł S., *Przedsiębiorstwo, podstawy nauki o przedsiębiorstwie: teorie i praktyka zarządzania*, TNOiK, Dom Organizatora, Toruń 1999.
36. Szydelko A., *Sprawozdawczy rachunek kosztów. Aspekty księgowo i zarządcze*, SKwP, Oddział Podkarpacki w Rzeszowie, Rzeszów 2010.
37. Ślusarczyk B., Halicki M., *Procesy globalizacji i internacjonalizacji a zarządzanie portfelem* [w:] J. Stachowicz, M. Nowicka- Skowron, L.A. Poronina (red.), *Rozwój organizacji i regionu wyzwaniem dla ekonomii i nauk o zarządzaniu*, Wyd. Dom Organizatora, Lublin-Toruń 2014.
38. Ślusarczyk B., Nowakowska-Hapel A., *Uwarunkowania rozwoju biznesu w krajach tworzących partnerstwo wschodnie (zarys problemu)* [w:] *Messenger of the International Nobel Economic No 1(5)2012 To 1*, Dniepropietrowsk 2012.
39. Ustawa z dnia 27 grudnia 1989 r. o gospodarce finansowej przedsiębiorstw finansowych (Dz. U. z 1992 r., Nr 6, poz. 27 z późn. zm.).
55. Ustawa z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (Dz. U. z 2012 r., poz. 361 z późn.).
40. Ustawa z dnia 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych (Dz. U. z 2014 r., poz. 851).
41. Ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości (Dz. U. z 2013 r., poz. 330 z późn. zm.).
42. Ustawa z dnia 1 grudnia 1995 r. o wpłatach zysku przez jednoosobowe Spółki Skarbu Państwa (Dz. U. nr 154, poz. 792, z późn. zm.).